

фективність от привлечення ресурсів суспільних інституцій к розробці та реалізації національних, регіональних та місцевих програм в сфері розвитку підприємництва. Для розробки методики визначення економічної ефективності привлечення суспільних організацій к розробці та впровадженню програм розвитку підприємництва вважаємо цільовим взяти за основу економічну модель, котра являє собою співвідношення між показателями ефекту (результату) от привлечення суспільних організацій при підготовці та реалізації програм розвитку підприємництва в Україні та ресурсами та активами цих суспільних організацій. Визначене з допомогою запропонованої методики значення економічної ефективності при очікуваному ефекті та наявних ресурсах може бути важливою основою для розробки обґрунтованих та реальних програм в сфері розвитку підприємництва на національних, регіональних та місцевих рівнях.

Ключеві слова: суспільні організації, програми розвитку підприємництва, підприємництво, економічна ефективність.

Koval Z.O. Koval Y.B. DETERMINATION OF ECONOMIC EFFICIENCY FROM BRINGING IN OF RESOURCES PUBLIC INSTITUCIY TO DEVELOPMENT AND REALIZATION OF NATIONAL, REGIONAL AND LOCAL PROGRAMS IN THE FIELD OF DEVELOPMENT OF ENTERPRISE

In this article is reviewed and analyzed the involvement of social organization in the development and implementation of national and regional business development programs. Based on the proposed list of indicators the method of determining the economic effectiveness involvement of social organizations in the development and implementation of business development. The involvement of social organizations in the development and implementation of business development will help to separate and evaluate the effect of involvement of social organizations in the development and implementation of national and regional business development programs, evaluate the resources and assets of social organizations (human, intellectual, financial, material, etc.) estimate the overall cost-effectiveness of public institutions to attract resources to the development and implementation of national, regional and local programs in the field of business development. To develop a methodology for determining the cost-effectiveness involving community organizations in developing and implementing business development programs consider it appropriate to use economic model, which represents the ratio between the performance effect (outcome) of the involvement of social organizations to the process of preparation and implementation of business development in Ukraine and resources and assets of social organizations. Determined using the methodology proposed economic efficiency for the desired effect and available resources can be an important basis for developing reasonable and real applications in the field of entrepreneurship development at the national, regional and local levels.

Keywords: public organizations, programs of development of enterprise, enterprise, economic efficiency.є

Дата надходження до редакції: 29.01.2015 р.

Рецензент: к.е.н., доцент Маслак О.М.

УДК 332.025

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО СІЛЬГОСПВИРОБНИЦТВА В КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

В. В. Стефінін, к.е.н., доцент

Т. Й. Сус, к.е.н., доцент

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Розглянуто проблеми розвитку аграрної сфери, зокрема екологічного сільгоспвиробництва в умовах кризових явищ в Україні. Проаналізовано передумови для прийняття антикризових заходів. Запропоновано базові принципи на яких повинна базуватися антикризова стратегія виробництва екологічно чистих продуктів харчування. Визначено першочергові заходи для динамічного розвитку екологічного сільгоспвиробництва.

Ключові слова: екологічне сільгоспвиробництво антикризові заходи, аграрна сфера, стратегія, родючість ґрунту.

Вступ. В розвинутих країнах світу необхідність покращення системи охорони навколишнього природного середовища в сільській місцевості пов'язують з розвитком екологічного сільськогосподарського виробництва. Даний підхід дозволяє вирішити цілу низку важливих і злободенних проблем:

1. збереження сільської поселенської мережі;
2. забезпечення населення здоровими і корисними продуктами харчування;
3. підвищення родючості землі;
4. розвиток аграрної сфери на інноваційній основі, базові принципи якої закладено видатни-

ми українськими науковцями В. Вернадським та М. Руденком;

5. охорони природного навколишнього середовища від негативного впливу мінеральних добрив, засобів захисту рослин та ГМО;

6. збереження біорізноманіття.

Кризові явища в економіці України та значна зацікавленість іноземних інвесторів українською землею, несуть в собі загрозу використання чорноземів з метою максимізації доходів та застосування інтенсивних технологій і ГМО, що в свою чергу унеможливить розвиток екологічного сільгоспвиробництва та підвищить ризики в виробництві екологічно чистої продукції. Продовольча безпека держави повинна трактуватись не тільки з точки зору фізичної та економічної доступності до харчових продуктів, але й в аспекті корисності для здоров'я населення та впливу їх виробництва на стан навколишнього природного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Згідно досліджень проведених Федерацією органічного руху України динамічно розвивається внутрішній споживчий ринок органічних продуктів, відбувається постійне нарощування його обсягу порівняно до попередніх років у 2008 році приріст склав 20%, у 2009 та 2010 – у 2 рази, у 2012 та 2013 роках – 1,54 рази і у 2014 році – 1,19 рази, а площа сертифікованих сільськогосподарських угідь перевищила 300 тис. га [1].

Проблемам екологізації сільськогосподарського виробництва, сталого розвитку сільських територій на засадах регіонального природокористування та еколого безпечного агропромислового виробництва присвячені праці М.Й. Маліка, М.А. Хвесика, В.В. Скакальського, О.Ф. Балацького, В.Я. Месель-Веселяка, Є.М.Милованова, В.М.Трегобчука, А.М. Третяка, П.Т. Саблука, О.О.Созинова, В.О. Шлапака та ін.

М.Й. Малік та М.А. Хвесик обґрунтовують необхідність ...”сучасного теоретико-методологічного забезпечення нових організаційно-управлінських форм сталого розвитку агрокомплексу України, які адекватно б реагували на соціальні, економічні й екологічні зміни сьогодення” [2, с.11].

Проте питання стратегії розвитку екологічного сільгоспвиробництва в умовах кризи та зниження внутрішнього попиту на екологічно чисті продукти харчування досліджені недостатньо. Особливо актуальним залишається питання антикризових заходів для забезпечення динамічного розвитку екологічного сільгоспвиробництва та вибір стратегії розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є розробка концептуальних засад стратегії екологізації агропромислового виробництва, виходячи зі специфіки сучасного економічного стану в аграрній сфері.

Виклад основних результатів дослідження.

В умовах світової фінансової кризи та складного соціально-економічного стану держави, зумовленого падінням злочинної влади та військового конфлікту на Сході України, аграрна сфера забезпечує суттєві валютні надходження в умовах дефіциту валюти та різкої девальвації гривні. В 2014 році аграрний сектор був єдиною галуззю, яка показала зростання, зокрема за січень-листопад обсяг сільгоспвиробництва зріс на 5%. В минулому році агропромисловий комплекс забезпечив понад 30% експорту та залишається одним з найбільших роботодавців, де зайнято близько 3 млн. осіб [3].

Одночасно перед аграрною сферою стоїть гостра проблема докорінної зміни земельних відносин і на цій основі розробка та реалізація стратегії сталого агроекологічного розвитку, забезпечення населення країни екологічно чистими продуктами харчування, збереження агроландшафтів та родючості сільгоспугідь, орієнтація на експорт сільськогосподарської продукції з високою доданою вартістю.

Базовий критерій стратегії сталого агроекологічного розвитку розкритий в доповіді комісії ООН «Наше спільне майбутнє», згідно з яким кожне покоління забезпечуючи власну життєдіяльність, не повинно внаслідок нераціонального використання природних ресурсів обмежити або позбавити наступні покоління можливостей задовольняти свої потреби.

Сучасні програми розвитку аграрного сектору націлені на посилення експортного потенціалу, інтенсифікації сільськогосподарського виробництва не враховують втрат, які зазнає аграрний сектор в результаті зниження родючості ґрунтів їх деградації, забруднення залишками засобів захисту рослин та мінеральних добрив. За результатами наукових досліджень в Україні різко знижується родючість ґрунту. За період із 1990 по 2011 рік індекс родючості ґрунтів (розраховується за показниками вмісту гумусу в орному шарі) знизився від 1,0 до 0,71. Баланс поживних речовин у землеробстві, який обчислюється за показниками виносу та надходження поживних речовин є від'ємним. Крім того щороку змивається 15 т/га ґрунту [4, с.10]. Не враховується шкода заподіяна навколишньому природному середовищу в результаті скорочення біорізноманіття та забруднення водного і повітряного басейнів.

В умовах економічної та енергетичної кризи виникають загрози поглиблення деструктивних процесів в аграрній сфері. Передумовами для прийняття антикризових заходів є :

- Зниження рівня життя населення;
- Девальвація національної валюти;
- Зростання вартості міңдобрив та засобів захисту рослин;
- Зацікавленість іноземних інвесторів аграрним сектором;
- Загрози та можливості зняття мораторію

на продаж земель сільгосппризначення;

- Світові тенденції до екологізації суспільного життя та виробництва;
- Родючі українські землі;
- Вигідне географічне розміщення;
- Дешева робоча сила;
- Кризові явища в економіці що змушують переходити на ведення натурального господарства;
- Відсутність державної підтримки екологізації сільгоспвиробництва;
- Зростання ринку екологічної продукції.

Більшість з вказаних чинників сприятимуть розвитку екологічного сільгоспвиробництва, яке набуде більш виражений експортоорієнтований характер (девальвація національної валюти і ін.). Окремі ж навпаки несуть в собі певну загрозу. Наприклад зацікавленість іноземних інвесторів аграрним сектором в першу чергу зумовлена орієнтацією на інтенсивні технології та максимізацію прибутків.

Сучасні виклики перед якими постав аграрний сектор:

1. девальвація гривні та зростання вартості паливно-мастильних матеріалів, мінеральних добрив та засобів захисту рослин;
2. несприятлива кон'юнктура на міжнародному ринку зернових культур;
3. скорочення обсягів державної підтримки аграрного сектору;
4. військовий конфлікт на Сході України та нанесення масштабної шкоди сільгоспвиробникам та сільгоспугіддям;
5. фінансові труднощі та банкрутство окремих агрохолдингів;
6. зниження купівельної спроможності населення;
7. знецінювання основного фактора виробництва-землі в результаті зниження нормативної вартості сільгоспугідь в валютному еквіваленті;
8. обмежені можливості оновлювати парк машин, закуповувати елітний посівний матеріал та високопродуктивну племінну худобу;
9. висока вартість кредитних ресурсів та обмежені фінансові можливості сільгоспвиробників.

Кон'юнктура на світовому ринку призвела до зниження цін на зерно ще близько 18 місяців тому (з літа 2013-го кукурудза подешевшала майже удвічі, до 180—190 дол. за тонну) прибуток і маржа українського виробника різко скоротилися. Причому, за прогнозами авторитетних міжнародних організацій, такі низькі ціни на сировинні товари зберуться до 2020—2022 років, коли почнеться новий цикл поживавлення споживання. На сьогоднішній день девальвація гривні лише на третину покриває падіння світових цін на агропродукцію.

Одночасно перед аграрною сферою стоїть гостра проблема докорінної зміни земельних від-

носин і на цій основі розробка та реалізація стратегії сталого агроекологічного розвитку, забезпечення населення країни екологічно чистими продуктами харчування, збереження агроландшафтів та родючості сільгоспугідь, орієнтація на експорт сільськогосподарської продукції з високою доданою вартістю.

Антикризова стратегія виробництва екологічно чистих продуктів харчування повинна базуватися на наступних передумовах:

1. високій природній родючості сільгоспугідь;
2. дотриманні позитивного балансу поживних речовин у землеробстві;
3. необхідності комплексного ведення сільгоспвиробництва: екологічне тваринництво та рослинництво;
4. зростанні попиту на екологічно чисту продукцію на міжнародних ринках продовольства;
5. низькому рівні вартості сільської робочої сили та високому рівні безробіття в сільській місцевості;
6. тенденціях в розвинутих країнах світу, зокрема країн ЄС стосовно посилення вимог до сільгоспвиробників щодо збереження навколишнього природного середовища, біорізноманіття та агроландшафтів;
7. фінансуванні розвитку зеленої економіки, як ключової стратегії міжнародного співтовариства в вирішенні проблем зайнятості та продовольчої безпеки, охорони навколишнього природного середовища та зміни клімату в глобальному масштабі;
8. зміні парадигми агропромислового розвитку від «житниці Європи» до держави виробника високоякісних екологічно чистих продуктів харчування та високих стандартів з охорони навколишнього середовища, зокрема і в аграрній сфері;
9. диверсифікації аграрного експорту, наданні пріоритету продукції з високою доданою вартістю;

Антикризова стратегія повинна забезпечити уникнення загрози нещадної експлуатації українських чорноземів та зниження родючості сільгоспугідь, їх хімічного забруднення, засолювання зрошувальних земель, неконтрольованого вирощування ГМО.

Першочерговими заходами на державному рівні повинні бути:

1. Прийняття законодавчих актів щодо обов'язкової періодичної перевірки земель сільськогосподарського призначення, які використовують всі сільгоспвиробники незалежно від форм власності, на предмет визначення індексу родючості та балансу поживних речовин;
2. Розробка економічно обґрунтованої методики відшкодування збитків нанесених сільськогосподарським угіддям в результаті зниження

родючості та порушення балансу поживних речовин;

3. Стимулювання розвитку екологічного сільгоспвиробництва та впровадження зелених технологій як альтернативи інтенсивним технологіям з застосуванням хімічних засобів захисту та мінеральних добрив;

4. Розвиток виробництва органічних добрив та інших біопрепаратів на промисловій основі;

5. Провести переоцінку нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в твердій валюті або золоті.

6. Підвищити фінансові санкції та посилити адміністративну відповідальність за забруднення навколишнього природного середовища та деградацію земель в процесі здійснення сільськогосподарської діяльності.

Розвиток екологічного сільгоспвиробництва та його законодавче забезпечення, шляхом прийняття Закону України « Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», вимагає подальших кроків, зокрема розробки цілісного механізму фінансового забезпечення даної сфери та надання їй пріоритетного розвитку [5].

В умовах скорочення сільськогосподарських угідь в планетарному масштабі та зміни клімату, зростання чисельності населення планети, важливим фактором економічного зростання та процвітання для України залишається вибір стратегії розвитку аграрного сільгоспвиробництва.

В період ринкових перетворень в аграрній сфері України та інтеграції в світовий економічний простір, необхідно враховувати світові тенденції в розвитку сільського господарства з метою недопущення помилок та забезпечення продовольчої і національної безпеки, підвищення конкурентосп-

роможності продукції. Україна може також диверсифікувати зернові ризики, домігшись збільшення обсягів виробництва у вузьких, але високомаржинальних сегментах. Серед них — плодоовочева продукція, фрукти, ягоди та інші екологічно чисті продукти.

Аналіз світових тенденцій фінансового забезпечення сільського господарства показав слабкий взаємозв'язок між обсягами державної підтримки аграрного сектору та ступенем його розвитку в країні, її питомою вагою в світових обсягах виробництва сільськогосподарської продукції.

Виходячи з даних чинників необхідно розробляти стратегію розвитку аграрної сфери та здійснювати фінансове забезпечення її реалізації. Це дозволить узгодити цілі та задачі аграрної політики із національними і загальнопланетарними інтересами[6].

Важливим залишається надання пріоритетів біологізації сільськогосподарського виробництва та посилення державного і громадського контролю за впливом інтенсивних технологій вирощування сільгоспкультур на стан здоров'я населення, навколишнє природне середовище, родючість ґрунту.

Висновки. Прийняття антикризових заходів розвитку екологічного сільгоспвиробництва повинно опиратися на зацікавленість всього суспільства в споживанні здорових і корисних продуктів харчування, а їх виробництво не носитиме деструктивного характеру на стан навколишнього природного середовища та родючості сільськогосподарських земель. При виборі стратегії розвитку аграрного сектору необхідно враховувати світові тенденції до екологізації суспільного життя, напрями економічного розвитку розвинутих країн та роль і місце аграрного сектору в цих процесах.

Список використаної літератури:

1. Органік в Україні [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Федерації органічного руху України.- Режим доступу: <http://organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>.

2. Малік М.Й., Хвесик М.А. Сталий розвиток сільських територій на засадах регіонального природокористування та екологічнобезпечного агропромислового виробництва // Економіка АПК.-2010.-№5.-С.3-12.

3. Сільське господарство України у 2014 році [Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Нова стратегія виробництва зернових та олійних культур в Україні /В.Ф. Петриченко, М.Д. Безуглий, В.М. Жук, О.О. Іващенко.-К.: Аграр.наука, 2012.-48с.

5. Сус Т.Й. Національні аспекти фінансування екологічного сільгоспвиробництва в Україні / Сус Т.Й. // Вісник Прикарпатського університету серія Економіка Випуск X 2014 р. Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2014.- С.230-233.

6. Сус Т.Й. Регіональні аспекти фінансування програм екологічного сільгоспвиробництва на Прикарпатті / Сус Т.Й. // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник [За ред. І.Г. Ткачук].- Вип. X. - Івано-Франківськ: Вид-во ДВНЗ « Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», 2014.-Вип.10.-Т.2.-С.237-242.

Стефанин В.В., Сус Т.Й. НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО СЕЛЬХОЗПРОИЗВОДСТВА В КРИЗИСНЫЙ ПЕРИОД

Рассмотрены проблемы развития аграрной сферы, в частности экологического сельхозпроизводства в условиях кризисных явлений в Украине. Проанализированы предисловия для принятия антикризисных мероприятий. Предложены базовые принципы на которых должна базироваться

стратегия производства экологически чистых продуктов питания. Определены первоочередные мероприятия для динамического развития экологического сельхозпроизводства.

Ключевые слова: экологическое сельхозпроизводство, антикризисные мероприятия, аграрная сфера, стратегия, плодородие почв.

Stefinin V.V., Sus T.Y. AREAS OF ENVIRONMENTAL AGRICULTURAL PRODUCTION DURING THE CRISIS

The problems of the development of the agricultural sector in particular ecological agricultural production under the conditions of the crisis in Ukraine have been discussed. The conditions for the adoption of anti-crisis measures have been analyzed. The basic principles have been proposed, on which the anti-crisis strategy of the production of ecologically clean food should be based. The priority measures for the dynamic development of the ecological agricultural production have been defined.

Keywords: ecological agricultural production. crisis measures, agrarian sphere, strategy, soil fertility

Дата надходження до редакції: 15.02.2015 р.

Рецензент: д.е.н., професор Монастирський О.О.

УДК364.442:336

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

А. С. Воронцова, аспірант, ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

Досліджено особливості фінансового забезпечення сфери надання соціальних послуг в різних групах країн, а також моделі співробітництва між державним і недержавним секторами щодо організації надання соціальних послуг. Виявлено основні проблеми сфери надання соціальних послуг в Україні та можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: соціальні послуги, фінансове забезпечення, державний сектор, недержавні сектор, громадські організації, соціальне забезпечення.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в суспільстві спостерігається значне загострення соціальних проблем, що викликане економічною кризою, жорсткими бюджетно-фінансовими обмеженнями, зростанням тарифів, незадоволенням громади рівнем надання соціальних послуг та їх якістю, тощо. Внаслідок чого, постає гостра необхідність в реформуванні соціальної сфери з метою забезпечення належного рівня життя населення з урахуванням досвіду європейських країн.

Поняття «соціальна сфера» є досить широким, його можна представити у вигляді системи, елементами якої є: соціальні групи людей та їх інтереси, цінності, соціальна безпека; соціальна інфраструктура, діяльність якої спрямована на надання соціальних послуг; безпосередньо соціальні послуги і соціальні відносини, тощо.

Пропонуємо зосередити увагу на сфері надання соціальних послуг, а саме на особливостях їх фінансового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження сфери надання соціальних послуг велось багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями. Серед них: Бухтіяров О. С. [2], Дидик С. М. [3], Дубич К. В. [4], Матвійчук А. С. [6], Сахарук О. П. [9], Скулиш Ю. І. [10] тощо. Не зважаючи на значні напрацювання в даній сфері, питанню фінансового забезпечення сфери надання соціальних послуг присвячувалось недостатньо уваги.

Метою статті є розробка пропозицій щодо

можливих шляхів фінансового забезпечення сфери надання соціальних послуг в контексті євроінтеграційних процесів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним законодавчим актом України, що регулює сферу надання соціальних послуг є Закон України «Про соціальні послуги».

Даний закон надає наступне визначення: соціальні послуги – комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем. При чому, складні життєві обставини – обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті.

Натомість, у офіційних документах ЄС відсутнє однозначне трактування сутності поняття «соціальні послуги». Основним підходом до їх визначення є:

– законодавчі та додаткові системи соціального забезпечення, організовані різними способами, що охоплюють основні ризики життя, які пов'язані зі здоров'ям, віком, нещасними випадками, безробіттям та інвалідністю;

– інші важливі послуги, що спрямовані безпосередньо на людину та сприяють соціальній інтеграції та захисту основних прав. Вони включають: